

KANANAN JAM'IYU NA TAKA MUHINMIYAR RAWA A SIYASAR AMIRKA

In ji
Farfesa J. David Gillespie

Jam'iyun Republican da na Democrat sun yi shekaru aru-aru suna mamaye fagen siyasar Amirka. Tun shekarar 1856, duk wani shugaban kasa da Amirkawa suka zaba, ko dai dan jam'iyar Republican ne ko kuma dan jam'iyar Democrat ne. Kusan duk gwamnonin jihohi da 'yan majalisun dokokin tarayya da 'yan majalisun dokoki na jihohi 'yan faya daga cikin wadannan kungiyoyin siyasa biyu ne.

Amma duk da wannan babakere da jam'iyun biyu sukayi, ba sune kawai jam'iyun siyasa ba da ake damawa da su a kasar ta Amirka. Akwai wasu jam'iyun fiye da talatin, wadanda ake kira jam'iyu na uku, ko kuma "third parties" da turanci.

Masana tarihin siyasar Amirka sunyi ittifaƙin cewa wadannan kananan jam'iyun siyasa sun dafa cikin tarihin Amirka. Kuma kodayake basu taƙa cin zaƙen shugaban kasa ba, amma suna taka muhinmiyar rawa wajen yadda jama'a masu zaƙe kan fuskanci al'amuranda kan kai ga samun chanji a gwamnati.

Kananan jam'iyu a Amirka suna karfafa gwamnati ta hanyar baiwa masu addawa wata kafa ta bayyana ra'ayinsu, ko kuma rashin yarda da wani tsari na gwamnati ko wata hukuma, batareda sun an tuhumesu da karya wata doka ko tsallake iyaka ba. Wannan dama ta bayyana ra'ayi ko kin yarda da wani matsayi nko shiri na gwamnata ba tare da wata tsangwama ba, na rage aukuwa hargitsin ko fadace fadacen siyasa a Amirka.

Duk da muhinmancin su akwai dalilai da dama dake hana 'yan takarar kananan jam'iyun siyasar Amirka cin zaƙe. Abubuwa kamar dokokin zaƙe da na kudaden kanfen da kuma killace su da ake yi daga babbar muhawara da 'yan takarar manyan jam'iyun biyu kanyi, duk na taimakawa wajen takaita tasirinsu idan aka zo wajen cin babban zaƙe na kasa.

Kiyasin baya-baya nan a wani shafin duniyar gizo ya lissafi kananan jam'iyu 37 a Amirka, amma gaskiya al'amarin shine tsarin siyasa mai jam'iyu biyu na Amirka, shine tsari mafi nasara da samar da kwanciyar hankalin siyasa irinsa a duniya.

Tsakanin wadannan kananan jam'iyu na Amirka, za'a iya kasa su zuwa gida uku. Kashin farko na wadannan jam'iyu sune wadanda alkiblar su itace akida zalla, kuma ko cikin kananan jam'iyun sune sukafi kasawa. Sun san cewa ba zasu ci zaƙen shugaban kasa ba, amma sun yi imanin cewa babu jam'iyar da ta kaisu hangen nesa da kuma akida mai kyau. Misalin irin wadannan jam'iyu sune kamar Jam'iyar "Prohibition Party" wacce aka kafa a shekarar 1869, kuma ta yi kaurin suna wajen dogewa kan sai a haramta saida giya da sauran ababan sa maye barkatai. Bayan ta kuma akwai jam'iyu masu bin akidar Makisanci da kuma na masu ra'ayin 'yan mazan jiya. Dukkansu dogewa kan akida yafi muhinmanci fiye da duk wata nasara cin zaƙe.

Kashi na biyu na waɗannan kananan jam'iyu sunfi yin tasiri wajen kōkarin samar da chanji a tsarin jam'iyu biyu na Amirka. Irin waɗannan sune zan kira jam'iyun wani ɗan lokaci. Misalin su sune "Reform Party" da Ross Perot, ɗan takaran indifenda a zaɓen shugaban ƙasa na shekarar 1990 da kuma jam'iyar "American Independent Party" da George Wallace ya kafa a shekaru na 1960 zuwa da na shekarun 1970. Akwai kuma jam'iyu kamar su "Progressive Party" da suka kunno kai a wuraren shekarun ƙarni na 20.

Waɗannan Jam'iyu sunyi gaggarumin chanji a yanayin tsarin gudanar da al'amura a Amirka. Dalili kuwa shine su manyan jam'iyun kullum na cike da fargaba cewa wata ƙaramar jam'iya na iya fidda wani ɗan takara da za'a iya zaɓa kuma wadda zai iya samun ƙuri'u masu yawa ta yadda zai sa ɗan takaran ɗaya daga cikin manyan jam'iyun yayi nasara ko kuma ya faɗi zaɓe.

Misalan irin wannan shine fargabanda 'yan dimokrat keyi cewa watakila ɗan takara na indifenda, Ralph Nader na iya sa ɗan takarar su a babban zaɓe mai zuwa cikin watan Nuwanba ya rasa wasu ƙuri'u masu yawa. Amma a tsawon tarihin Amirka, babu ƙaramar jam'iya da tayi irin wannan tasiri kamar "American Independent Party" ta George Wallace, da ta tilastawa 'yan Rifabilikan fito da wani tsari na yada jam'iyar a kudancin Amirka a maimakon samun magoya baya a Arewacin Amirka kawai. Haka kuma sun sake matsayinsu kan 'yancin jihohi na tabbatar da tsare doka da oda da kuma tsaron ƙasa mai karfi.

Kashi na uku na kananan jam'iyu a Amirka sune waɗanda tasirinsu baya wuce jihohi da kananan hukumomi. Muhinmin misalin irin waɗannan jam'iyu sun hada da "Progressive Party of Vermont, wace keda zaɓaɓɓun wakilai 15, huɗu daga cikinsu 'yan majalisar jiha ne. Akwai kuma sauran jam'iyun irin ta kamar "FarmersLabor Party of Minnesota da "Progressive Party of Wisconsin.

Babban abin la'akari a nan shine, tsarin siyasar Amirka shine tsarinda yafi bada damar tsayawa zaɓe a duniya. Yana kuma karfafa gwiwa ga duk wanda yake jin gwamnatai nayin wani abu ba daidai ba ya shiga fagen siyasa domin kawo chanji. Ko da bai ci zaɓe ba, amma ya samu magoya baya da dama, to wannan kan tilastawa manyan jam'iyu su ƙaddamar da wanna sauyin da magoya bayansa ke kira da ayi, saboda su samu ƙuri'un jama'ar a zaɓen gaba.

Ganin cewa ya rage 'yan watanni kafin babban zaɓen wannan shekara, mutum na iya cewa a bana dai irin waɗannan kananan jam'iyu basa taka wata mai armashi, musanman idan aka kwatanta da shekaru huɗunda suka wuce lokacinda Ralph Nader ya tsaya takara a ƙarƙashin "Green Party" da kuma kanfen din Pat Buchanan a jam'iyar "Reform party"

Yanzu kenan akan iya cewa a watan wata rana, ɗan takarar wata ƙaramar jam'iya na iya yin nasarar zama shugaban Amirka? N'asha yin tunanin wannan abu, amma abinda ya fito fili shine Amirkawa na son a samu wata jam'iya ta uku mai zazzafan ra'ayi na tsaka-tsaki, wanda shi ba mai sassauci bane da yawa, amma kuma ba mai ra'ayin rikau ba. Wani ɗan takara da zai ɗauki wani al'amari mai sosa rai domin ya jawo hankalin jama'a. Ina jin abinda dai a yanzu waɗannan manyan jam'iyu tilas suka ƙi batu kansa shine tsarin nan na samun wata duniya ta baidaya watau "globalization". Ko shi Ralph Nader da Pat Buchanan na taka tsantsan kan wannan batu. Don haka watakila idan masu adawa da wannan tsari suka hada kansu yana iya yiwuwa su samar da jam'iya ta uku. Abinnan da ɗaya daga cikin 'yan mazan farko a siyasar Amirka, watau Thomas Jefferson yayi hasshen ana iya samu cikin kowani shekaru 20. Watau wani juyi da zai iya kawo wani gaggarumin chanji a tsarin siyasa.